

MAKUŁA (36) *sb f*

Oba a jasne (w tym w pierwszym 1 r. błędne znakowanie).

sg *N* makuła (12). ◇ *G* makuły (9). ◇ [A makule.] ◇ *I* makulą [zapis: -a] (4). ◇ *pl N* makuły (1).
◇ *G* makul (2). ◇ *A* makuły (8).

Sł stp notuje, Cn s.v. plama, Linde XVI – XVIII w.

1. Plama, skaza (11) :

a. *Na ciełe; tu jako objaw choroby skóry lub oczu; macula Cn [macula – zmaza, też przyrodzone zrazy, pstrocina Mącz 203b; plana na ciełe, pstrocina – macula Cn] (9) : FalZioł ‡3a, b, I 30c, V 89; Elephantia, Nieyáka chorobá trądowi podobna gdy ná ciełie fą nieyákíe mákuły álbo łupiny y puchliná. Mącz 101c; Calep 358a, 626b [2 r.].*

makuła czego [= na czym] (1): Też fok włoskiego kopru [...] iefth dobry na bielmo y na infze makuły oczu *FalZioł* I 52b.

b. *Zabrudzenie; labes, macula Cn [plama, plana na szacie – macula; zmaza – macula vestis Cn] (2) :* pomazuy trochę sukno mydłem: zmazane, A każda makuła z ginie. *FalZioł* II 20a.

W przeni (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »przez makuły« (1):

~ *Wyrażenie: »przez namniejszej makuły« (1):* Powietrze ono iáfne práwie przezroczyfte/ Przez namnieyfzey mákuły/ iáko Kryfztał czyfte. *RejWiz* 179v. ~

2. Niedoskonałość fizyczna (2) : wżytkałz czudna przyaczyolko moya a makuła wtoby nyeyeft. yefzly wżytka tedy wkozdy m członku *PatKaz* III 120v.

Wyrażenie przyimkowe: »przez makuły« (1): A niechay będye báránek łamiec/ coby mu rok był przez mákuły [*absque macula Vulg Ex* 12/5]/ to iefth/ áby był zdrowy *BielKron* 30.

3. To, co może stanowić przedmiot zarzutu moralnego; hańba, występki, wada; przeni; dedecus Mącz; macula Modrz [macula – niecnota, zła sława, niepoczciwość Mącz 203b; wada, przygana – macula Cn] (23) : Ták kto chce kogo karác/ nie miey łam do roku/ Ani żadney mákuły/ ni pázdziorká w oku. *RejFig* Aa3; Niemiałem ia iefzcie nigdy tákíey makuły ná łobie kthoraby memu łumieniu y ćci łzkodziła moiey/ ktorą teraz wálz pan ná mię chce włóżyć *BielKron* 247v; *RejZwiercTrzec* Aaa2v; A ktore małżeńftwo tego [świętobliwego sposobu życia] pilnie nieprzyłtrzega/ tedy to nietylko łámym małżonkom/ y ich działkam rozmáite á niełkończóne mákuły przynoři/ ále y Zbor Boży v Rzeczpółpolitą plugáwi *ModrzBaz* 33; [ma [mąż] vmieć ná czás máłe wyłtępki [żony] przegłędác/ [...]] á nie wżyftko s trzałkiem á gwałtem [...]. Niektore theż máłe á rowne mákuły/ do czáfu łtrzymáwác/ niektore wyćierpieć. *MrowStadło* G4].

makuła czego (9): aboczyem wbodze włzechmocnym zadney makuły nyechądogółzczy nyemałch, ale czyłtołzch y łzwyąthołzch. *PatKaz* II 21v. Cf »makuła grzechu«, »makuła podeżrzenia«.

makuła czego [= na czym] (1): Zydowie/ Turcy y heretycy iákie mákuły cnoty y pocżciwości w zakonie łwym máią/ [...] trudno krotko powiedzić. *SkarKaz* 277a.

W połączeniach szeregowych (2): *Mącz* 180a; A żadna zmázá áni mákułá áni omyłká nigdy nie byłá ználeżóná w tych łwiętych drogach á połtępkoch tego tho Pána. *RejAp* 29.

W charakterystycznych połączeniach: nieskończone *makuły*, *rozmaite*; *makuła (z)naleziona* (3); *makuła cnoty*, *niechędogości*, *poczciwości*; *makulę mieć*, *przynieść*, *włożyć*; *nie mieć makuły* (3), *nie przyjąć*.

Wyrażenia: »makuła grzechu, skazy« (5 : 2): czyalo mouyą panny maryey zydama wzyąthe makul adamouego grzechu na fyą nyeprzyyąło *PatKaz I* 11, 1 [2 r.]; gdzyełz zadna makula fkazy bycz nyemoze *PatKaz II* 46v, 41v, 73v, 79.

»(by (i)) namniejsza makuła« (4): any by fluffalo fynu bozemu pyerfzy pozyuacz oth nakazoney mathky by ynamnyeyfza makula *PatKaz II* 70v, 41v, 70v; *GroicPorz* hh3v.

»naruszony, skażony (a. nakażony) makulą« [szyk 3 : 1] (2 : 2): O nyeflufzno by fynouy bozemu przyącz naturą plczy czlouyeczey znarułfoney mathky namnyeyfcha makula *PatKaz II* 70v, 41v [2 r.], 70v.

»makuła podeźrzenia« (1): [te znaki są] iednym świádkiem potwierdzone/ ták godnym ná ktorego by namnyeyfza mákułá podeźrzenia niebyłá *GroicPorz* hh3v.

Szeregi:»omyłka ani makuła« (1): w ktorym [królestwie] żadna omyłká/ áni żadna mákułá/ nálezyoná nie będye. *RejPos* 228v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

[»makuła albo swędra«: iákoźby fię był thák zacny y waleczny Krol Łokietek dał do thego przywieść/ aby [...] Pogankę fynowi fwemu w małżeństhwo miał poslubić/ á thym dom fwoy Krolewłki zelżyć/ y na wieczne czały háńbę y mákułę ábo swędrę/ narodowi y krolestwu Polłkiemu dopuścić przywárzyć? *RotRozm* Lv.]

»zmaza ani makuła« (1): [Małżeństwo] téy rzeczy swiętáy [złączenia Chrystusa z Kościołem] znákem nieomylnym ieft: przeto nie ma zmázy: áni mákuły. *BiałKat* 368v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.].

Wyrażenie przyimkowe: »przez makuły« = *niepokalany* (2): *PatKaz II* 41v; barzo rychlo znyeporułfoney panny przelz makuly narodzy fyą [dziecię] *PatKaz III* 104.

Synonimy: 1.,3. *zmaza*; 1.a. *blak*, *flak*, *pomazanie*, *pstrocina*.